

Venczel Sándor

Színházi egypercesek Kaposvárról

1. A lányok, a lányok

A gazdasági igazgató még a tengerhez legközelebbi magyar városban dolgozott importanyag-gazdálkodóként, amikor megnézte városa művházában a színház egyik előadását. Gyönyörű nők varázsolták el érzékeit, akik egy Shakespeare művel bizonyították, hogy lám a klasszikusokat is lehet élvezni. Munkába állása után első dolga volt megkeresni a darabban látott lányokat, ám óriásit csalódott, amikor bemutatták a darabban szereplő színésznőket és statisztákat. Rájött, hogy hiába törekszik a színház a valóság és a színpad közti különbség eltüntetésére, a nőknél ez a kísérlet sikertelen: a darabbeli gyönyörű és kívánatos nők helyett csak szürke, kis ázott verebeket látott a színház büféjének félhomályában. Gyorsan ivott egy unikumot.

2. Felvételi beszélgetés

A gazdasági igazgató, aki N. városában importanyag-gazdálkodó volt, panaszkodott egyetemi barátjának, unja már a bűrtorgyári állást, izgalmasabbra vágyik. Egyetemi barátja, aki egy alföldi színház gazdasági igazgatója volt, javasolta, olvassa el a Magyar Közlönyt, gazdasági igazgatót keresnek egy dunántúli színházba. A leendő gazdasági igazgató megírta pályázatát, majd behívta az igazgató ismerkedésre. A leendő gazdasági igazgató izgalma csak akkor csillapodott, amikor az igazgató kérésére, hogy mutassa diplomáját, elmesélte, hogy az a Színművészeti Főiskolán van, mivel már kétszer is a harmadik fordulóban esett ki a filmrendezői felvételig. Ez látszólag imponált az igazgatónak. A leendő gazdasági igazgató így már meg merete kérdezni, mi az esélye elnyerni az állást, mire az igazgató azt mondta: „Tudja, maga túl civilizáltnak tűnik ehhez a beosztáshoz.”

3. Reklámpóló

A gazdasági igazgató már több hete K. város színházánál dolgozott, amikor a nyári színház büféjében arra lett figyelmes, hogy a színház festője már jócskán az alkohol hatása alatt olyanokat mondott róla, amit többi munkatársa is csak pironkodva tudott hallgatni. Többször is próbálták jelezni a festőnek, hogy ez a szőke, magas fiatalember az új gazdasági igazgató, ám a festő nem értett a jelekből. A gazdasági igazgató nem akarta még nehezebb helyzetbe hozni a festőt, így bevallotta, hogy ő az új főnök. Erre a festő nagyon elszégyellte magát, és megfestette az ország első olyan pólját, amely színházat reklámozott. Hordta is a gazdasági igazgató majdnem tíz évig.

4. Díszlettervező

A gazdasági igazgatótól megkérdezte a nagyoperett kijelölt díszlettervezője, hogy mennyi pénz van a produkcióra. A gazdasági igazgató azt mondta, mindegy. Erre a díszlettervező odament a talponálló pultjához, és hozott még három unikumot. A harmadikat a szcenikának hozta, aki nagyon büszke volt arra, hogy ő az ország egyetlen női szcenikusa, vagyis szcenikája. Megitták az italt. Most a szcenika próbálkozott megtudni a keretet. Erre a gazdasági igazgató azt mondta, hogy 111 ezer 111 forint, nem megmondtam! Aznap este még sokat ittak és beszélgettek, de a díszlettervező úgy megsértődött, hogy több hónapig nem beszélt a gazdasági igazgatóval, aki még ma sem tudja mit rontott el.

5. Az első este

Az igazgató már több hete nem beszélt a gazdasági igazgatóval, aki azt hitte, ez így természetes. Egyébként neki sem volt beszélőnivalója az igazgatóval, mindketten végezték a dolgukat. De egy este az igazgató meghívta magához a gazdasági igazgatót. Fölbontottak egy üveg bort, és az igazgató elővett egy fenyegető tanácsi levelet, amely a bér-alap túllépését vetítette elő. A gazdasági igazgató ezt könnyedén megcáfolta. Leültek a szőnyegre, bekapcsolták a tévét, és nézni kezdtek egy magyar tévéjátékot. Közben megérkezett a főrendező, aki lelkesen invitálni kezdte őket az egyik színészlakás bulijába. „Menjünk?” – kérdezte az igazgató a gazdasági igazgatót és hosszan a szemébe nézett. „Menjünk” – mondta a gazdasági igazgató.

6. Jól dolgozom?

A gazdasági igazgató már egy évet dolgozott a színháznál, de még mindig nem kapott visszajelzést arra vonatkozóan, hogy jól végzi-e a munkáját. Egy nyárba hajló évadvégi estén, a színház melletti parkban sétáltak az igazgatóval. Megkérdezte tőle, elégedett-e a munkájával. Az igazgató gondolkodás nélkül válaszolta: „Ha én azt tudnám! Gondolod, hogy nem gyötör engem is gyakran a kérdés, hogy vajon jól csinálom-e?” Nem tudott erre mit mondani a gazdasági igazgató, de soha többé nem tette fel ezt a kérdést egyetlen későbbi igazgatójának sem. A séta után beültek a parkkal szembeni állomás restijébe, és jól bevacsoráltak.

7. Lejtős tánc

A színház igazgatója évadzáró bulit rendezett az igazgatóság szálláshelyén. Június vége volt, ragyogóan sütött a nap. A bérelt ház kertjében szólt a magnó, többen hoztak italt, mások nem. Természetesen a gazdasági igazgató is hivatalos volt a buliba. Komoly, férfias kortyokkal ismerkedett a vörösbor értékeivel, amikor az igazgató jelezte, hogy beszélni szeretne vele. „Egyikünknek józannak kell maradnia, hogy figyelmeztesse a másikat, ha valami hülyeséget csinálna. Jó? És ez most legyen te!” – mondta az igazgató nagy komolyan, ám kissé már akadozó nyelvvél. Mit tehetett a gazdasági igazgató, elvállalta ezt a hálátlan feladatot. Később csak arra emlékezett, hogy az igazgató a Csárdáskirálynővel

tűnt el valamikor, feltehetően a lejtős tánc után. (Erősen lejtett a kert, innen a tánc elnevezése.) Nem szólt neki, úgy vélte, ez nem tartozik a hülyeségek közé. Később sem bánta meg döntését.

8. Béla vagyok

A gazdasági igazgatónak mesélte M. S. színész: Egy éjszaka a bárból felvittek egy nőt a szemközti színészházba, ahol a színész gyorsan ágyba vitte, majd végezvén, átküldte a másik ágyon fekvő idősebb táncos-komikushoz. A kolléga maga mellé engedte a luvnyát, majd a paplan alatt nyújtotta a kezét bemutatkozásra: Kezitcsókolom, Béla vagyok, aztán megadta a nőnek ő is, ami megillette. A színészt egy év múlva kirúgta az igazgató. Húsz év múlva felhívta telefonon a gazdasági igazgatót, mint munkanélküli, hogy segítsen rajta. Meg is beszéltek másnapra egy találkozót, ahová a színész nem ment el. Soha többet nem látta a színészt a gazdasági igazgató. Tíz év múlva tudta meg utolsó feleségétől, hogy már évekkel korábban meghalt májrákban.

9. Kutyák, autók

A gazdasági igazgató két évig egy nyári színház igazgatója is volt egy balatoni üdülőlőfalú kápolnái tövében. A főrendező egy négy személyes modern darabot rendezett, amelyben nagy-nagy csöndnek kellett lenni. Utasította hát a gazdasági igazgatót, menjen végig a környező házakon és hallgattassa el előadás alatt a kutyákat. Hiába mondta a gazdasági igazgató, hogy ez nem fog menni, a főrendező ragaszkodott elképzeléséhez. Körbejárta hát a gazdasági igazgató a dombot. Visszatérve megnyugtatta a főrendezőt, hogy este csend lesz. A kutyák persze aznap este is ugattak, de addigra már új zajforrást fedezett fel a főrendező, mégpedig a zajos autókat. Utasította hát a gazdasági igazgatót, hogy zárassa le a környező utcákat az előadás idejére. Hiába magyarázta a gazdasági igazgató, hogy ezt nem fogja a helyi tanács megtenni, a főrendező ragaszkodott elképzeléséhez. Körbejárta hát a gazdasági igazgató a dombot, újra és újra. A többit nem mesélem.

10. Csóllátás

Alig néhány hete dolgozott még a gazdasági igazgató mint gazdasági igazgató, amikor azt mondta neki az igazgató: „Gyere el velem N-be, visszavisszük az ottani művháznak a hordozható fényszabályozójukat. Igazgatójuk már többször is sürgetőleg rámentelefont.” „Menjünk!” – mondta a gazdasági igazgató, aki szeretett volna közelebb kerülni az igazgatóhoz, és úgy vélte a közös utazás jó alkalom lenne erre. El is indultak az igazgató ötajtós, kormányváltós autójával. Nyár volt, meleg és szikrázó napfény! Alig-alig szóltak egymáshoz. Egyszer csak a gazdasági igazgató észrevette, hogy az igazgató gyakran forgatja fejét jobbra, balra, középre, majd megint jobbra, balra, középre. Már az út felén is túl voltak, amikor vette a bátorságot és megkérdezte az igazgatót, miért forgatja a fejét? „Hogy ne legyen csóllátásom.” – válaszolta az igazgató komolyan. A gazdasági igazgató nem mert rákérdezni: „Ez komoly?”

11. Svédgomba

A gazdasági igazgató egyszer volt csak fogadáson K. város tanácsa dísztermében. Svédasztalos fogadás volt, tele az asztal finomabbnál finomabb ételekkel. Köztük volt a svédgomba is. A gazdasági igazgató, mint szegény sorban felnőtt vidéki gyermek, még soha nem evett svédgombát. Legyőzte otthonról örökölt finnyásságát, megkóstolta. Nagyon ízlett neki! Észrevette ezt G főrendező, aki figyelmeztette, vigyázzon a gombával, mert megárt belőle a sok. Nem így történt. Ellenben a gazdasági igazgató, örülvén, hogy sikerült legyőzni gátlásait, jócskán iszogatót a bőven feltálatl italokból. Az így táplált öntudattól is hajtvá – hazafelé az éjszakai úton – kemény szavakkal illette a város vezetését. G főrendező próbálta nyugtatgatni és egyben biztatni: „Hidd el, nem függ tőlük az életed! Te döntöd el, hogy ki leszel, vagy mi leszel!” Nagyon jól esett ez a gazdasági igazgatónak!

12. Kuka

A gazdasági igazgató felesége gyakran elmesélte azt a történetet, amelynek végén a gazdasági igazgató és K., a színház szakszervezeti titkára erős alkoholos befolyásoltságban egy kuka mögé heveredtek. Hazafelé mentek éjszaka, talán már másnap hajnal is volt, amikor egyszer csak eltűntek az asszonyok szeme elől. Meg is lett ennek az eredménye: nem csak a hosszan tartó nevetésben, hanem a szakszervezettel való kapcsolat erősítésében. Habár abban soha nem volt semmi baj, hisz B. igazgató erősen kézben tartotta mind a szakszervezetet, mind a pártot! De azért olyan jó volt a kukák mögé heveredni!

13. Presszóban

A K. városában töltött első napok egyikén B. igazgató, A. rendező és az új gazdasági igazgató beült K. város első számú presszójába. Talán konyakot ittak, talán mást, elég az hozzá, hogy A. rendező elmesélte, hogy a főiskolán arra tanította osztályfőnöke, hogy eleve, minden megfontolás nélkül gyűljölje a gazdasági igazgatókat. Nem tudott mit mondani erre a gazdasági igazgató, csak nyelt és hallgatott. Aztán, hogy növelje megbecsülését, elmesélte, hogy még bütorgyári import-anyag gazdálkodóként meghozatta egyik nyugati partnerével Konrád „Az értelmiség útja az osztályhatalomhoz” című művét. – Érdekel benneteket? Most A. rendező hallgatott nagyot. Összenézett B. igazgatóval, szemükben gyanú, hátha provokatőr a gazdasági igazgató. Néhány perc múlva döntöttek, hogy nem az, és elmesélték, kik a besúgók a színházban. Jól megjegyezte az estét és az elhangzottakat a gazdasági igazgató. (A. rendező jó tanítványként talán ma is gyűlöli a gazdasági igazgatókat.)

14. Esőnézőben a dombtetőn

A gazdasági igazgató pályafutásának legszebb pillanatai közé tartozott, amikor B. igazgatóval esőnézőbe mentek a hegyre. Így történt: a balatoni üdülőfalú dombja tetején egy vörösre festett kápolna tövében tartotta nyári előadásait a színház. Költségvetésük erősen függött a jegybevételtől, amely pedig ugyanilyen erősen függött az időjárástól, amely pedig ugyanilyen erősen függött az égi hatalmaktól. Ezért tehát A. igazgató és a gazdasági igazgató mindennap késő délután az előadás előtt egy-két órával fölmentek a domb

legmagasabb pontjára, és onnan kémlték az eget: lesz eső, vagy megússzák anélkül? Itt a dombtetőn nagyokat néztek, és még nagyobbat hallgattak. Talán imádkoztak is közben. Mindenesetre, nem nagyon verte szét eső a nyári színház előadásait! Legalábbis így emlékezik erre ma is a gazdasági igazgató.

15. Béla beteg

A. igazgató fővárosi távollétben volt, amikor megbetegedett S. B., a „János vitéz” Jancsija. Lett erre gond, fűhöz, fához kapkodás! A főrendező sem volt a városban, így a gazdasági igazgató, hogy megcsillogtassa vezetői erényeit autóbába ült (a színház fekete Volgájába), és meglátogatta a szolgálati lakásában fekvő ifjú színészt. S. B. valóban lázasnak tűnt, influenzás lehetett, ahogy ezt elmesélte a gazdasági igazgatónak. Orvosnál is volt, aki nem engedélyezi az éneklést. „De hát, nem is tudnék!” – mondta szinte suttogva S. B., aki máshol vezető színész lett volna, ám K. színházában nem volt semmilyen hivatalos osztályozás. Másnap őrjöngve rohant be az igazgató a gazdasági igazgató szobájába! – Nem elég, hogy nem vigyázott magára Béla, hanem Te még beteglátogatóba is mész hozzá, ápolgatod, dédelgeted!” Örökre megtanulta a gazdasági igazgató, hogy csak az egészséges színészt szeresse.

16. Az első revízió

Élete első revízióját is K. városában élte át a gazdasági igazgató. A nyitó értekezleten türelmetlenül ült a székén a főrevizor, alig bírta kivárni a tárgyalás végét. A gazdasági igazgató, hogy lássa igazgatója, hogy milyen áldozatokra is képes ő, meghívta a főrevizort egy italra a színház büféjébe. Ment is vele boldogan a főrevizor! Gyorsan megivott néhány fröccsöt, így aztán már megnyugodva árulta el, hogy jövő héten kezdenek csak. Mindezt nagyon titokzatosan mondta, mélyen a gazdasági igazgató szemébe nézve. Nem értette ezt a gazdasági igazgató, de nem zavarta különösen. Ittak még néhány nagyfröccsöt, aztán mindenki ment a dolgára. Azóta több revízió is átesett a gazdasági igazgató, ám a revizorok bűvös tekintete meg sem közelíti azt a régi tekintetet.

17. A strigula

K. városának revizorai elkészültek a jelentés-tervezettel. A szabályok szerint megküldték ezt a színház vezetésének. B. igazgató szokása szerint beleolvasott, aztán látva, nincs benne semmi komoly fenyegetés, átadta a gazdasági igazgatónak olvasásra. A gazdasági igazgató mondatról mondatra elemezte a dolgot, végül a revízió kritikája hosszabb lett, mint maga a revíziós jelentés. A bíráló két nagy poénra épült fel: 1. A revízió néhány centiméterrel elnézte a nagy szürke könyvben a K. színházra vonatkozó előírásokat, így a színházon az Operaház feladatmutatóinak teljesülését kérte számon! 2. A revízió túlszolgáltatokat számolt el egy bizonyos „Strigula” című darabra! Régi színházi emberek, de talán még a maiak is tudják, hogy a strigula nem egy előadás, hanem plusz szolgáltatás a művészeknek és művészeti dolgozóknak bizonyos alapfeladatok teljesítése esetén. A színház megküldte észrevételeit. Ezzel a történetnek vége.

18. Juli eladása

A Magyar Televízió autója még a próba megkezdése előtt érkezett K. színházához. A felvételvezető lázasan kereste az igazgatót, de B. még nem érkezett meg a fővárosból. A gyártás el akarta kérni B. Julit, mert nem sikerült egy felvétel, és már csak aznap volt forgatási lehetőség. B. igazgató helyett a gazdasági igazgatóval tárgyalt a felvételvezető, aki pénzt ígért a színháznak, ha aznap estig kiengedik Julit. Meg is állapodtak a pénzben. Nem írtak alá semmilyen szerződést, hisz úriemberek között ez nem szokás. Néhány óra múlva megérkezett B. igazgató: dúlt-fúlt mérgében, „Hogyan mondhattatok le – ráadásul pénzürt cserébe! – egy színpadi próbát!” – Na és hol az a pénz? – kérdezte, miután megnyugodott kissé. A gazdasági igazgató bevallotta, nincs készpénz, majd utalják! Erre aztán harsány röhögésbe kezdett B. igazgató. A Tévé, a Tévé? (Persze nem jött meg a pénz – a gazdasági igazgatónak dupla szomorúság!)

19. Ha fel tudok állni

Nagyon örült a gazdasági igazgató, amikor J. visszatért a fővárosból K. városába. Már az első néhány napok egyikén – egy József Attila előadás után – beültek a sarki presszóba unikumozni. Nem sokat beszélgettek, de értették egymást. A gazdasági igazgató jól tudott hallgatni, és ezt J. is szerette. Hallgatott, akkor is, amikor 1980-ban a balatonboglári Vörös Kápolna mellett J.-vel játszotta a Csata nevű szerencsejátékot kártyával és J. elnyert tőle majdnem egy százast! Hallgatott akkor is, amikor J. így szólt a színészbüfében: „Ha föl tudok állni, odamegyek a büféhez, és iszom még egy unikumot. Ha nem tudok fölállni, akkor hazamegyek.” Így történt.

20. Az első fegyelmi

A gazdasági igazgató első fegyelmijét a múlt század nyolcvanas éveinek a legelején kapta. Súlyos bűne az volt, hogy a színház gépkocsijával utaztatta Dégi Pistát Miskolc és K. városa között, és azt a menetlevelek is bizonyították. (Dégi Bereményi klasszikus darabjában játszotta Halmi apját. Sajnos, pillanatok alatt összebarátkozott a Színház tér kártyásaival – és ez később komoly fejtöréseket okozott a gazdasági igazgatónak.) Az akkori szabályok nem engedték, hogy tiszteletdíján kívül a vendégművész más költségtérítésben is részesüljön. A gazdasági igazgató 2000 forintos pénzbüntetést kapott. A továbbiakban a menetlevélen az ő neve szerepelt. Néha valóban utazott, többségében azonban nem. Így aztán papíron beutazta a gazdasági igazgató az egész országot. Jó volt ez így.

21. Az első szerep

A gazdasági igazgató közgázos egyetemi színjátész volt ifjúkorában. (Nem kisebb tehetségű fiatalember rendezte egy évig, mint M., a későbbi színész, aki a K. J. Színház igazgatója lett 2011-ben!) De sohasem vágyott rá, hogy valaha igazi színpadra lépjen. Mégis egyszer, az előadás előtt tíz perccel derült csak ki, hogy kevés a statiszta a Hajrá, Samu! című gyermekdarabban. (Írta Spiró.) Szerencsétlenségére éppen az ügyelőpult mellett álldogált, így nem volt mit tenni, a gazdasági igazgatónak is be kellett állni statisztálni. A

jelenben játszódtott a darab, így öltözködni sem kellett, sminkelni meg még kevésbé. Nem volt más feladat, mint drukkolni Samunak az iskolai tornaversenyen. A darabbeli tanár persze nem állotta meg, hogy a szerepből nem kilépve, csöppnyi kedves iróniával oda ne szóljon: Tiszteletem igazgató úr! Természetesen a statisztálásért egy fillért sem kapott a gazdasági igazgató. Hogy miért? Mert a gazdasági igazgató nem engedte!

22. I am csopi

K. város színháza az elsők között szerepelt külföldön. B. igazgató elődjével Zs. igazgatóval felvette a kapcsolatot Varasd színházával, és évente-kétévente cserejátéokra került sor. A társulat örömmel utazott Jugoszláviába, hisz akkoriban egy normál állampolgár csak három évente utazhatott külföldre. De sokat számított az is, hogy Varasdon nagyobb volt az árubőség, és jóval magasabb volt az életszínvonal, mint K. városában. 1979 júniusában a gazdasági igazgató még nem is volt gazdasági igazgató, de B. igazgató úgy gondolta ismerkedésnek jó lesz a varasdi vendégjáték. Így történt, hogy a gazdasági igazgató megilletődötten és eléggé hallgatagon üldögélt a színház művészbüféjében az előadás után, amikor meghallotta, hogy a szomszéd asztalnál K. színházának egyik csoportos szereplője tört angolsággal próbálja elmagyarázni helyzetét egy horvát kislánynak: I am csopi! Érted, I am csopi! A kislány bólogatott, bólogatott és huncutul mosolygott.

23. Hogyan győzte le a színész a maszekot?

M. S. színész úgy szerette az éjszakát, ahogyan huszonévesen szeretni lehetett a hetvenes évek közepén. Az egyik éjjel megismerkedett K. város egyetlen bárjában egy gazdag vállalkozóval (akkoriban inkább maszeknak nevezték), akivel nagyot ittak, nagyot ettek, és így tovább. Hajnalban a vállalkozó versenyt akart inni a színésszel, ám M. S. okosan másnapra javasolta a férfias küzdelmet. A következő nap este tízkor – az előadás után – kezdődött a nemes verseny, ha minden igaz, vodka volt a megállapodott ital, és egy havi gázsi a tét. Egymás után hajtották fel a felesekét, míg végül a vállalkozó a második palack után elaludt. M. S. a színész ivott még egy kortyot, csak úgy a maga öröme és hazament. Csak kevesen figyeltek fel arra, hogy a színész a verseny során egyre gyakrabban megy ki a dolgát végezni. Azt pedig senki sem tudta, hogy a WC tartályban egy üveg zsír volt gondosan elhelyezve nagykanállal. Így hallotta ezt a gazdasági igazgató 33 évvel ezelőtt, nem mástól, mint M. S. színésztől.

24. Részeg tanító

A G. Gy. a színház állandó vendégrendezője Bambini di Praga című filmje forgatásához díszleteket és jelmezeket kölcsönzött a színházból. Befejezték már a tárgyalást a gazdasági igazgatóval, aki nagy bátran azzal az igénnyel állt elő, hogy szívesen szerepelne a filmben! G. rendező mosolygott a bajsza alatt, majd határozottan igent mondott. Néhány nap múlva, a kor szokásai szerint taxi vitte a színészeket K. városából Budapest külvárosába, a forgatás helyszínére. Ott tudta meg a gazdasági igazgató, hogy ő fogja játszani a részeg tanító szerepét. Szövege nem volt, csak inni kellett neki sokat, majd összeesni a vizeldében, ahol aztán levizelik. Szép kis szerep! Mind a büfében, mind a stáb tagjai

között nagy sikere volt a gazdasági igazgatónak! A színházban azonban csak néhányan gratuláltak: a többség nem ismert rá a vetítővászonon!

25. Tóth Jóska köszöntése

A gazdasági igazgató a nyolcvanas évek legelején egy esős tavaszi délelőtt elhatározta, hogy személyes kapcsolatokat alakít ki színháza fenntartójánál, K. városa tanácsánál. Megnézte hát a naptárat és látva, hogy közeleg József napja, bejelentkezett a Kulturális Osztály pénzügyi csoportvezetőjéhez. Tudván, hogy a hivatalnokok háklisak rá, kitisztította a cipőjét, vett egy üveg vörös bort, és bejelentkezés után megjelent T. J. irodájában. Illően felköszöntette a csoportvezetőt, leültek egy megkopott kárpitú ülögarnitúrára. Próbálkozott a gazdasági igazgató a jókedvű beszélgetéssel, ám minduntalan a színházhoz lyukadtak ki. Nem lett volna baj, de nyilvánvalóan ég és föld különbség volt kettejük között a színházat illetően. A gazdasági igazgató kezdetben azt remélte, hátha a csoportvezető hoz valami szeszes italt, ami föloldja a kettejük közti feszültséget, ám nem így történt. Megitták a kávékat, aztán nagyokat, de nem jókat hallgattak. Végül a gazdasági igazgató unta meg a jó kapcsolat teremtését célzó együttlétet, felállt, elköszönt és elment.

26. Csárdáskirálynő

(Aki poénra vágyik, ne olvassa.) A gazdasági igazgató csak egyszer látott operettet 27 éves koráig. Első egyetemi rendezője az Operettszínházban volt rendező, és hát meghívta a színjátszó csoportot, így illet elmenni. Ettől sem lett nagy kedve az operetthez. De amikor K. városában Ács Jani elkezdte rendezni a Csárdáskirálynőt, bizony lemondott a színészbüfé jóféle rexcsatáiról, ott ült a próbán megszeppelve, mint egy kisgyerek. A Csárdáskirálynő nagy siker lett: nézte munkás, paraszt, értelmiségi egyaránt: mindenkinek azt nyújtotta, amit ő szeretett a darabban. A gazdasági igazgató ekkor döbbsen rá, hogy micsoda marhaság műfajok szerint válogatni, sőt finnyáskodni. A darab igazi dráma lett, és hiába volt a vége happy, mégis ott maradt a nézőben valami keserű íz – úgy az egész világot, de főképp a hatalmasokat illetően. Még ma is majd megszakad a gazdasági igazgató szíve, amikor eszébe jut Olsavszky Évike, ahogy alig hallhatóan elkezd énekelni: Hajmási Péter, Hajmási Pál, a barométer esőre áll...

27. A bonvivánt elverik

A múlt század hetvenes éveinek végén Bereményi írt egy nagyszerű darabot K. város színházának, vagy inkább Gothárnak: Halmi, vagy a tékozló fiú. (Hamlet parafrázis: Kondor, Lili, Rózner és Gyimesi, mind igazi magyar figura a hetvenes évekből.) Dégi Pista, aki vendégként az Apát játszotta összebarátkozott a szintén vendég Bonvivánnal, aki a Csárdáskirálynőben játszotta Edvin szerepét. A Bonviván lázadó, erőszakos és naiv fiatal színész volt, aki valamiért (ki tudja miért) Dégit szemelte ki ideáljának. Dégi élvezte ezt a szerepet is, és hagyta, hadd járjon nyomában a színész. Jó is lett volna ez így, de néhány hét után a Bonviván úgy gondolta, a színháznak kötelessége tagnak szerződtetni Dégit. Felment hát (jelmezben!) B. igazgató irodájába egy este előadás előtt, és lázas szemmel, művésztől eltökélten követelte, hogy B. igazgató azonnal szerződtesse Dégit, mert ha

nem, akkor, akkor nem lesz aznap előadás, mert ő nem lép fel! A többit hallomásból tudja a gazdasági igazgató: B. igazgató egy dzsúdó fogással földre (szőnyegre) döntötte a Bonvivánt, hasára ült és elverte (többször pofán csapta), miközben azt ordította: Takarodj azonnal a színpadra, te gazember! Így is történt. A Bonviván fölkelt, csöndben lement az öltözőjébe, rendbe hozta magát, és ragyogót játszott aznap este. B. igazgató pedig beült Wartburgjába és hazahajtott a Dimitrov utcába!

28. Vendéjáték tárgyalása

N. városából érkezett K. város színházába a művelődési ház tárgyaló küldöttsége. (Akkor még nem volt a megyeszékhelyen színház, így nem volt kötelező az egerszegi előadásokat választani!) Tudni való, hogy a gazdasági igazgató N. városából való, így különös gonddal készült fel a kanizsaiak látogatására. Különféle átlag-ár modelleket készített arra vonatkozóan, hogy mennyit kérjenek előadásoként attól függően, hogy melyik produkcióból hány előadást rendeznek. Mindezt jól megjegyezte, kezdődhetett hát a tárgyalás. Nagy öröm volt a találkozás a földiekkel! Büszke volt a gazdasági igazgató, hogy ilyen komoly színházban felsővezető, így viszi a kanizsaiak jó hírét! Folyt szépen a tárgyalás, amikor a törvény szerint elértek a konfliktushoz: a művháznak nincs elég pénze. 24.700 forintra kalkulálta az átlagát a gazdasági igazgató – úgy számolta, ha ennyit fizetnek előadásoként, akkor eléri a vágyott plusz tíz százalékot. De végül a kanizsaiak lealkudtak 700 forintot előadásoként, így alig érte el K. város színháza az előző évad bevételét. Mindezt olyan ügyesen csinálták, hogy se B. igazgató, se a gazdasági igazgató nem vette észre!

29. Éjszakai élet K. városában

Ezt a történetet is csak hallomásból ismeri a gazdasági igazgató, de olyan kedves történet, és olyan sokszor elmesélte már, hogy egyre bizonytalanabb a mesélőt illetően. Ma úgy emlékszik rá, hogy M. S. a nagytermészetű színész volt az, akitől hallotta, ő pedig valamelyik éjszakán a Dorottya bárjában hallotta egy mulató vendégtől. Elég az hozzá, hogy egy vidéki úriember érkezett a Dorottya Szállóba. Kivett egy szobát, majd tétovázva, nagyon keresve a szót, megkérdezte a portástól: Mondja, van maguknál éjszakai élet? A portás ránézett, még egyszer fölmérte, hogy érdemes-e az úr ilyen nagy tudásra, majd így válaszolt: Van uram, de ma éjszakára Pestre kellett utaznia.

30. Aser próbál

Az egyik legtöbbet mesélt történet, talán a legjobban érzékelteti K. városa színházának munkastílusát, társulatának hangulatát. A. rendező (ne titkoljuk tovább nevét Aser Tamásról van szó) elkísérte az általa rendezett előadást N. városába. Sikeresen lement az előadás – N. városának lakói szerették K. város színházát, de nem csak ezért, de tetszett nekik a színdarab is nagyon! Az előadás után indult haza a társulat a farmotoros Ikarusszal. A 72 kilométeres út közepén megálltak egy cigarettaszünetre. A. is leszállt és szokása szerint elkezdte magyarázni, hogy melyik jelenet miért volt tökéletlen és legközelebb mit kellene jobban játszani. Ott rögtön az árokszélen el is próbálták a jelenetet.

Visszaszálltak a buszra és csöndben hallgatták a farmotor altató zúgását. Egyszer csak megszólt valaki (talán Csákányi Eszter) De hát Tamás, nem lesz több előadás, ez volt az utolsó!

31. Egy este szakmáról és barátságról

Egy téli nap délutánján (1980-ban vagy 1981-ben) telefon érkezett a fővárosból, hogy a Művelődéskutató Intézet két ifjú munkatársa másnap este tiszteletét tenné a gazdasági igazgatónál. Harmadnap reggel előadást tartanak, így már előző nap estéjén megérkeznek. Így is történt: megérkezett dr. Koncz Gábor és dr. Marschall Miklós, akik már addig is jócskán vetettek és arattak a művelődésgazdaságtan mezején. A gazdasági igazgató mindkettőt ismerte már, afféle majdnem barátokként gondolt rájuk, ha ideje engedte. Az este könnyen indult és gyorsan elszállt. A Klubban (máshol művészbüfének nevezik) töltötték az estét, boldogan és elégedetten. A gazdasági igazgató örült, hogy gyakorlati tapasztalatai az elméletben is igazolásra találtak, az ifjú tudósok pedig felettébb elégedettek voltak, hogy lám-lám a gyakorlat igazolja feltevéseiket. Még határkölségekről is szó esett közöttük. Záróráig voltak a Klubban, ami annyit jelent, hogy utolsónak távoztak. Alkoholtól, fiatalságtól és barátságtól mámorosan váltak el egymástól a szálloda előtt. A gazdasági igazgató még ma sem felejtí azt az estét.

32. Vörös-barnás nyomatok

A gazdasági igazgató minden estéjét a Klubban töltötte: nem tehetett mást, szeretett ott élni. Az étellel együtt járt persze a rex és az unikum. Egy ilyen varázslatos este végén a színház egyik művésznőjével mentek hazafelé. Nagyokat beszéltek a világról, a színházról, a művészetről. Addig-addig beszélgettek, amíg a művésznő Ady utcai színeszházi szobájában kötöttek ki. Nem volt ez furcsa egyáltalán, akkoriban ez volt a természetesebb. Előkerült egy üveg unikum is: iszogattak. Egyszer csak felcsillant a művésznő szeme, elővett egy A3-as dossziét, és furcsa Rorschach tesztekre emlékeztető vörös-barnás nyomatokat tárt a gazdasági igazgató elé. Hiába törte a fejét a gazdasági igazgató, csak nem találta el az igazat. Végül a művésznő súgta meg a különös nyomatok eredetét, amely lényegében a művésznő nőiségéből fakadt. Kicsit még beszélgettek, aztán a gazdasági igazgató szomorúan hazament. Azóta is próbálja elfelejteni azt az estét.

33. Van valami elvámolni valója?

Varazdra indult vendégszerepelni K. város színháza. A csoportos szereplő (csopi, statiszta) sajtót próbált meg átcsempészni a határon, hogy kint majd drágán eladja, vásárol belőle Zrinski vinjakot, amit itthon drágán elad, így egészíti kis szerény fizetését. Hosszasan gyakorolta magában a választ, nehogy eltévessze, ha megkérdezi a vámos: Van valami elvámolnivalója? – Nincs! A határig motyogta maga elé: Nincs, nincs! Jött a vámos. Szigorú, szúrós szemű őrmester volt, hüvelykujját az övébe dugva, egyenként ment oda a buszon a színészekhez, és halkán megkérdezte: Van valami elvámolni valója? Amikor odaért hősünkhöz, mélyen szemébe nézve tőle is megkérdezte: Van valami elvámolni va-

lója? – Van, van – mondta a csopi, aztán előbb dühös lett, de később a többiekkel együtt megkönnyebbülten nevetni kezdett.

34. Legenda

Legenda, amelyet sokszor hallott már a gazdasági igazgató, és amelyik olyan szép, ha nem igaz, akkor is érdemes megőrizni. A rendező (most már tudjuk kit takar e rövidítés) vonattal utazott Bécsbe. Szokása szerint beült a sarokba és olvasni kezdett. Egyszer csak beült a vele szembe lévő ülésre egy finom, költői, sápadt fiatal nő, de inkább kamaszlány. Aser (akkor még így írta a nevét) meglátott valami érdekeset, valami eredetit a lányban, beszédbe elegyedett vele. Kiderült, hogy egy okos, művelt és érzékeny lányról van szó, aki Bécsbe utazik, hogy ott apáca legyen. (Fiatalabbaknak: akkor, a hetvenes években még tiltották apáca- és szerzetesrendek működését Magyarországon.) Elég az hozzá, hogy mire Győrbe értek, Aser meggyőzte Kari Györgyit, hogy ne legyen apáca Bécsben, legyen inkább színésznő Kaposvárott. Így is történt.

35. Máté sír

A gazdasági igazgatót egy kora tavaszi délutánon felhívta a Közgáz Közművelődési osztályáról egy ismerős hölgy, hogy szeretnének Kaposvárra jönni színházba, mit ajánl. A gazdasági igazgató természetesen a Marat halálát javasolta. Gyorsan meg is állapodtak az előadás napjában, amelynek délelőttjén 7 busz indult Budapestről 350 egyetemistával. (Gazdag Gyuszi le is filmezte a nagy utazást.) A gazdasági igazgató persze sok ismerőst is talált, így könnyen múlt az idő az előadásig. Óriási volt a siker! Tíz perc vastaps végén több száz csokor hóvirág repült a színpadra, szinte teljesen beborítva a meghatottan álló színészeket. A gazdasági igazgató akkor látta először sírni Máté Gábort.

36. Mindjárt más

A színház, mint azt már többször mondtuk, szeretett Nagykanizsán vendégszerepelni. Mivel a város a gazdasági igazgató szülővárosa is volt, ezért nagy örömmel tartott a társulattal egy havas decemberi napon. Farmotoros Ikarusszal utaztak, jókedv uralkodott a buszon. Rajhona Ádám kiváló színész odaült a gazdasági igazgatóhoz, és kedvesen megkérdezte tőle: Ugye te kanizsai vagy? – Igen, az vagyok. – És ismered a Mingyár Mást? – Nem, nem ismerem – mondta szomorúan a gazdasági igazgató. – Jó, akkor elviszlek! – közölte határozottan. Így is történt. Ádám, a gazdasági igazgató és Pányoki együtt mentek a Fő utcai (akkor még Lenin úti) teázóba, ahol Ádám három teát rendelt három kis rummal bélelve. Belekortyoltak a forró teába. Ádám elvigyorodott és nagy hangon megkérdezte: Na, ugye Mindjárt Más?

37. Megússzák a tanfolyamot

A gazdasági igazgató már a harmadik évad végének örült, amikor Babarczy igazgató úr összebeszélt Vajna Palival és leültek beszélni a gazdasági igazgatóval. (Talán a Mecsek vendéglőben ebédeltek.) Babarczy elkezdett beszélni. Soha még ilyen körülményesnek

és szemkerülő nem volt. – Az a helyzet Sanyikám, hogy szeptember elején vár valami rád. A gazdasági igazgató kérdőn nézett csak rá – korán megtanulta, hogy a szótlan nézésnek mekkora az ereje. – Szóval valamelyikünknek be kell vállalnia. – mondta, az utolsó szót szinte suttogva Babarczy. – A gazdasági igazgató most már megszólalt: – Mit? – Hát, tudod, már régóta húzom az időt, de... – mondta Babarczy és meg sem várva a gazdasági igazgató reakcióját gyorsan folytatta: – És te vagy köztünk a legfiatalabb és nincs is családod. – Nem értette a gazdasági igazgató, de inkább hallgatott. – Szeptemberben a párt indít egy tanfolyamot a kulturális vezetőknek, és te veszel részt rajta. – fejezte be gyorsan Babarczy a színház igazgatója. A gazdasági igazgató erre csak annyit tudott mondani: Na, ne! (megúszta a tanfolyamot, mivel szeptembertől behívták katonának, melynek során egy dunántúli kisvárosban okleveles meteorológus lett.)

38. A párttitkár följelent

Egy esős novembervégi délelőtt Babarczy igazgató úr feldúltan érkezett vissza a városi tanácstól. Berontott a gazdasági igazgató szobájába, majd szinte köpve a szavakat, így szólt: – Csak, hogy tudd. A D. Sanyi följelentett. – Engem? Miért? – kérdezte megdöbbenve a gazdasági igazgató. – Hát azért, mert ahelyett, hogy az irodádban dolgoznál, egész nap a próbákön ülsz! Erre már mosolygott a gazdasági igazgató – tudta nincs nagy baj. Babarczy azonnal magához rendelte a párttitkárt, aki ijedten meg is érkezett. (A párttitkár egyébként mindig ijedt volt.) Babarczy magukra zárta az ajtót. A gazdasági igazgató néhány percig Babarczy éktelen ordítását hallotta, majd D. Sanyi kullogott ki megszegyenülten az irodából. Soha többé nem jelentette föl a gazdasági igazgatót.

39. Levél L. Zolihoz

Dégi Pista 1979 őszén egy délelőtt berohant a gazdasági igazgató irodájába: előleget kért már sokadjára. A gazdasági igazgató most már nem akart adni, de Pista odavitte az ablakhoz és lemutatott: két borostás arcú, ám jól öltözött úriember sétált föl-alá a művészbemjáró előtt, a Rákóczi tér szélén. – Ezek nem engednek el! – mondta szinte sírva, – nincs mit tennem, fizetnem kell. – Már megint kártyáztál? – dühnyögte csak úgy magának a gazdasági igazgató. Pista ránézett somolyogva, csillogó szemében a bizonyosság, adni fog. – 5000 – mondta, mielőtt kérdezte volna tőle.

Megkapta a pénzt, kifizette adósságát. Egy-két óra múlva visszament. Átadott a gazdasági igazgatónak egy borítékot, benne a Latinovits-hoz írt versével. – Ezt neked hoztam! Megölelte, megcsókolta a gazdasági igazgatót, aztán hosszú szürke kabátjában kisurrott az ajtón.

40. Az utolsó beszélgetés

A gazdasági igazgató már tudta, hogy családalapítás a körülmények miatt nem lehetséges Kaposváron, ezért úgy gondolta, az a tisztességes, ha bejelenti igazgatójának leendő távozását. A négy évvel korábbi felvételi beszélgetés – ajtóval szembeni sarokban dohányzóasztal fotelokkal – helyszínét foglalták el újra. A gazdasági igazgató hármastörzset épített fel: elpanaszolta, hogy mennyire fáj neki, hogy nem mehetett a társu-

lattal a Nancy-i Fesztiválra. Elpanaszolta, hogy leendő felesége nem talál állást Kaposváron. Végül utolsóként a nagy érv: És gyermekem fog születni! Babarczy kétségbeesetten csak annyit mondott: Nem tudnál lejárni Pestről, mint mi? Néhány hét múlva a gazdasági igazgató egy leselejtezett könyvespolccal, egy vízipálmával és néhány száz könyvvel Pestre (Budára) költözött.

(Venczel Sándor egyperceseit az általa gondozott www.szinigazdasag.hu honlapról vettük át, köszönjük! A nemcsak színházi szakembereknek szóló weboldalra ezúton is felhívjuk olvasóink szíves figyelmét.)

Hé, Te! (1976) – forgatókönyv lap